

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/355912888>

Arheološki park Viminacium i Živa Award 2018 / Viminacium Archaeological Park and Živa Award 2018

Chapter · January 2021

CITATIONS

0

READS

98

2 authors:

Emilija Nikolić

Institute of Archaeology

61 PUBLICATIONS 83 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Jelena Anđelković Grašar

Archaeological Institute of Serbia

19 PUBLICATIONS 42 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Mortar Design for Conservation - Danube Roman Frontier 2000 Years After (MoDeCo2000) [View project](#)

Viminacium Research Project [View project](#)

ARHEOLOGIJA U SRBIJI

PROJEKTI ARHEOLOŠKOG INSTITUTA U 2018. GODINI

ARHEOLOGIJA U SRBIJI

PROJEKTI ARHEOLOŠKOG INSTITUTA U 2018. GODINI

Beograd 2021

Arheologija u Srbiji
Projekti Arheološkog instituta u 2018. godini

Arheološki institut

ARHEOLOGIJA U SRBIJI

PROJEKTI ARHEOLOŠKOG INSTITUTA U 2018. GODINI

Urednici
Selena Vitezović
Milica Radišić
Đurđa Obradović

Beograd 2021

Izdavač:
Arheološki institut
Kneza Mihaila 35/IV
11000 Beograd
www.ai.ac.rs

Za izdavača:
Miomir Korać

Urednici:
Selena Vitezović
Milica Radišić
Đurđa Obradović

Priprema:
Arheološki institut

Elektronsko izdanje
ISBN 978-86-6439-060-6

SADRŽAJ

- 11 Redakcija, *Uvod*
- Arheološka iskopavanja i rekognosciranja***
- 17 Slaviša Perić, Olga Bajčev, Ružica Arsenijević, Đurđa Obradović, Vesna Popović, Ivana Dimitrijević, *Arheološka istraživanja na nalazištu Slatina – Turška Česma u Drenovcu u 2018. godini*
- 25 Aleksandar Bulatović, Aleksandar Kapurañ, Dragan Milanović, Tatjana Trajković-Filipović, *Lokalitet Velika Humska Čuka – iskopavanja 2018. godine*
- 33 Ognjen Mladenović, Jan Jon, Aleksandar Bulatović, Artur Bankof, Vejn Paul, Ondžej Hvojka, Vojislav Filipović, Rada Gligorić, *Lokalitet Spasovine u selu Milina: preliminarni rezultati istraživanja 2018. godine*
- 43 Dragan Milanović, *Arheološka prospekcija donjeg toka Južne Morave u 2018. godini*
- 53 Dragana Antonović, Selena Vitezović, Vidan Dimić, *Prljuša, Mali Šturac: istraživanje u 2018. godini*
- 61 Ivan Vranić, *Arheološka istraživanja lokaliteta Kale u Krševici 2018. godine*
- 69 Sofija Petković, Igor Bjelić, Gordan Janjić, Nikola Radinović, *Vrelo – Šarkamen, arheološka istraživanja, prezentacija i promocija u 2018. godini*
- 79 Nadežda Gavrilović-Vitas, Gordana Milošević Jevtić, *Građevina sa Oktogonom, Gradsko Polje, Niš: arheološka istraživanja u 2018. godini*
- 91 Stefan Pop-Lazić, Ričard Majls, Bojan Popović, Bernadet Makol, Vujadin Vujadinović, Milica Tomić, Aleksandar Stamenković, *Arheološka iskopavanja nalazišta Glacov Salaš 2018. godine*

- 99   Bebina Milovanović, Nemanja Mrđić, Ilija Danković, *Arheološka istraživanja na lokalitetu Rit (Viminacijum) u 2018. godini*
- 113   Saša Redžić, Ilija Danković, Mladen Jovičić, *Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Pećine (Viminacijum) tokom 2018. i početkom 2019. godine*
- 127   Mladen Jovičić, Saša Redžić, Bebina Milovanović, *Zaštitna arheološka istraživanja nekropole na lokalitetu Više Grobalja (Viminacijum) u 2018. godini*
- 143   Snežana Nikolić, Goran Stojić, Milica Marjanović, *Legijski logor u Viminacijumu: arheološka istraživanja u zoni zapadnog bedema u 2018. godini*
- 157   Ivan Bogdanović, Ljubomir Jevtović, Snežana Golubović, *Legijski logor u Viminacijumu: arheološka istraživanja severnog bedema u 2018. godini*
- 173   Stefan Pop–Lazić, Uglješa Vojvodić, Bojan Popović, Vesna Bikić, *Zaštitna arheološka istraživanja na Beogradskoj Tvrđavi u 2018. godini – lokalitet Veliki Kalemegdan*
- 181   Vujadin Ivanišević, Bernar Bavan, Ivan Bugarski, *Caričin Grad – arheološka istraživanja u 2018. godini*
- 191   Ivan Bugarski, Vesna Bikić, Milica Tomić, *Istraživanja prostora Stare Sinagoge u Beogradu 2018. godine*
- 203   Marin Bugar, Ivan Bugarski, Uglješa Vojvodić, Milica Radišić, Dimitrije Marković, *Arheološka prospekcija donjeg toka Zapadne Morave u 2018. godini: rezultati iz Trsteničkog kraja*

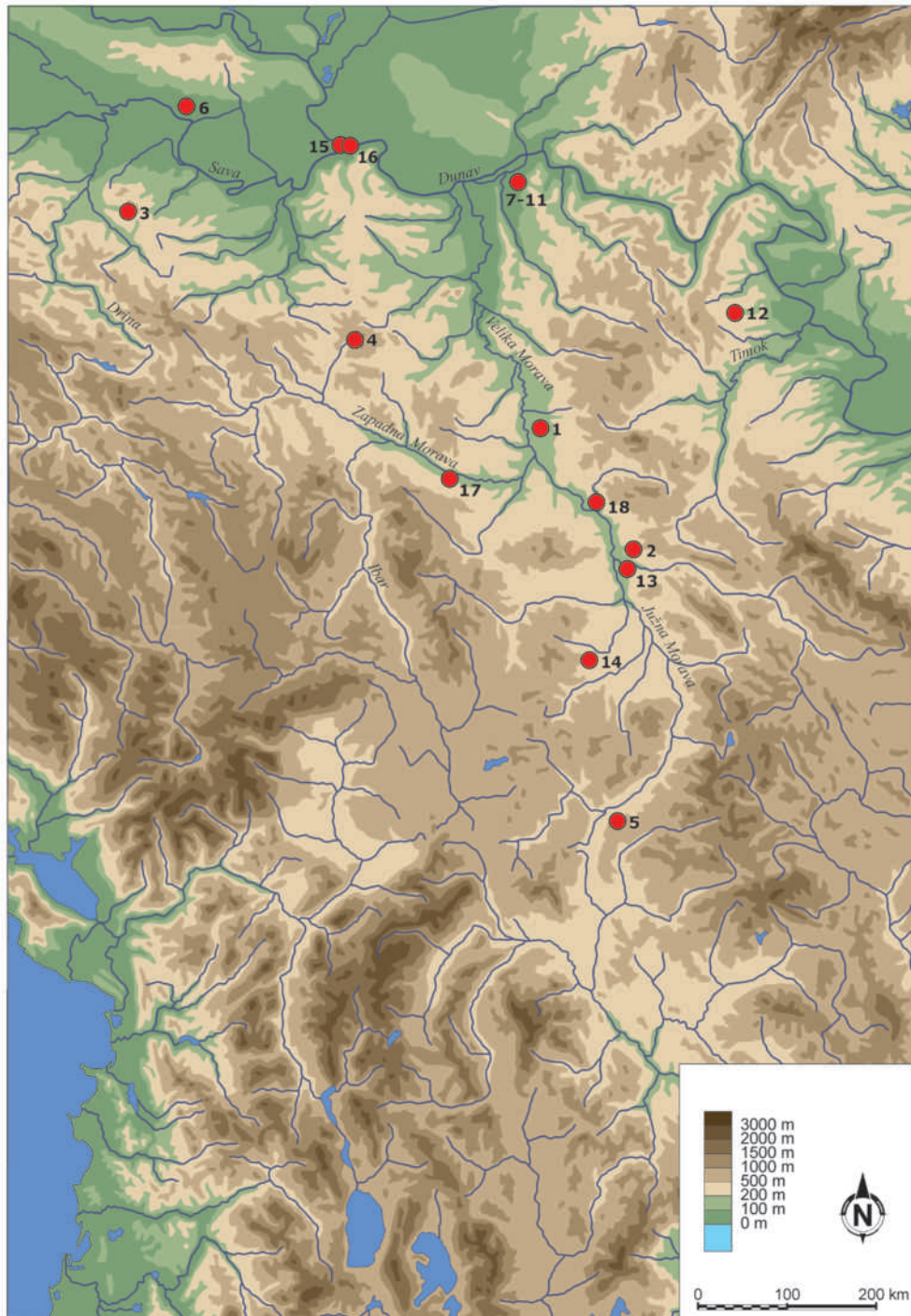
Analize arheološkog materijala

- 219   Dragana Vulović, Ilija Mikić, Nataša Miladinović-Radmilović, *Metodologija antropoloških istraživanja grupnih i masovnih sahrana*
- 229   Radmila Zotović, *Silvanov kult na području Srbije – kratka crtica iz proučavanja kultova na tlu Srbije*
- 237   Angelina Raičković Savić, Ana Mitić, *Rezultati obrade keramičkog materijala iz objekta br. 18 sa lokacije Nad Klepečkom, Viminacijum*
- 245   Josip Šarić, *Kremen za puške kremenjače u Beogradskoj tvrđavi*

Projektne i drugi izveštaji

- 253 Slaviša Perić, Projekat *Arheologija Srbije: Kulturni identitet, integracioni faktori, tehnološki procesi i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije*
- 273 Ivana Popović, Projekat *Romanizacija, urbanizacija i transformacija urbanih centara civilnog, vojnog i rezidencijalnog karaktera u rimskim provincijama na tlu Srbije*
- 287 Miomir Korać, Projekat *IRS – Viminacium, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture, stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GISa, digitalizacije i 3D vizualizacije*
- 301 Vujadin Ivanišević, Projekat *Procesi urbanizacije i razvoja srednjovekovnog društva*
- 315 Emilija Nikolić, Jelena Anđelković Grašar, *Arheološki park Viminacium i Živa Award 2018*
- 325 Ivana Kosanović, *24. međunarodni Limes kongres (24th International Limes Congress, Serbia, Belgrade-Viminacium, 2-9th September 2018)*
- 331 Sanja Slankamenac, *Izdavačka delatnost Arheološkog instituta u 2018. godini*

Uvod

Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2018. godini predstavlja osmi u nizu zbornika radova, čije je izdavanje inicirano tokom 2011. godine, sa ciljem da se predstavljaju preliminarni izveštaji brojnih i raznovrsnih projekata koji se realizuju u okviru Arheološkog instituta.

Radovi su grupisani u tri tematske celine: izveštaji sa iskopavanja i rekognosciranja, analize arheološkog materijala, i izveštaji naučnih projekata i drugih aktivnosti.

Osnovnu delatnost Arheološkog instituta čini rad na projektima koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Tokom 2018, nastavljen je rad na projektima započetim 2011. godine, i Arheološki institut je vodeća institucija za četiri, odnosno jedna od institucija u okviru još tri projekta. Pored toga, Arheološki institut je, u saradnji sa brojnim institucijama kulture u Srbiji, bio angažovan na većem broju projekata koji su finansirani preko programa Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, a takođe je učesnik i većeg broja međunarodnih projekata. Tokom 2018. godine, Arheološki institut je rukovodio ili učestvovao na iskopavanjima većeg broja lokaliteta iz perioda praistorije, antike, srednjeg veka i modernog doba, sproveo je dva projekta rekognosciranja, a takođe su saradnici Instituta bili angažovani na analizama raznovrsnog arheološkog materijala, uzeli učešća na većem broju regionalnih i međunarodnih konferencija, održali predavanja po pozivu i objavili brojne radove u nacionalnim i međunarodnim časopisima, monografijama i tematskim zbornicima.

U 2018. godini, Arheološki institut je organizovao međunarodnu konferenciju *XXIV International Limes Congress*,¹ i uzeo učešća u radionici *US-Serbia and West Balkan Data Science Workshop*, koju su podržali US National Science Foundation i Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Arheološka iskopavanja i rekognosciranja u 2018. godini:

1. Slatina – Turska Česma u Drenovcu
2. Velika Humska Čuka
3. Spasovina u selu Milina
4. Prljuša, Mali Šturac
5. Kale u Krševici
6. Glacov Salaš – Glac
- 7-11. Viminacijum (lok. Legijski logor – Severni bedem, Legijski logor – Zapadni bedem, Rit, Pećine, Više Grobalja)
12. Vrelo – Šarkamen
13. Gradsko Polje – Niš
14. Caričin Grad
15. Beogradska tvrđava – Veliki Kalemegdan
16. Stara Sinagoga u Beogradu
17. Prospekcija donjeg toka Zapadne Morave (Trstenik)
18. Prospekcija donjeg toka Južne Morave (Sokobanja, Niš i Aleksinac)

Projekti Arheološkog instituta koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije:

Projekti u kojima je Arheološki institut rukovodeća institucija:

1. *Arheologija Srbije: Kulturni identitet, integracioni faktori, tehnološki procesi i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije* (OI 177020), rukovodilac dr Slaviša Perić;
2. *Romanizacija, urbanizacija i transformacija urbanih centara civilnog, vojnog i rezidencijalnog karaktera u rimskim provincijama na tlu Srbije* (OI 177007), rukovodilac dr Ivana Popović;
3. *Procesi urbanizacije i razvoja srednjovekovnog društva* (OI 177021), rukovodilac dr Vujadin Ivanišević;
4. *IRS – Viminacijum, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture, stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GISa, digitalizacije i 3D vizualizacije* (III 47018), rukovodilac dr Miomir Korać.

Projekti u kojima je Arheološki institut jedna od institucija:

1. *Bioarheologija drevne Evrope: ljudi, biljke i životinje u praistoriji Srbije* (III 47001), rukovodilac prof. dr Sofija Stefanović, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu;
2. *Kulturne promene i populaciona kretanja u ranoj praistoriji centralnog Balkana* (OI 177023), rukovodilac prof. dr Dušan Mihailović, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu;
3. *Etnogeneza Srba u srednjem veku (rani srednji vek) – Usporedna analiza istorijsko-kulturnog nasleđa, genetskog materijala i predmeta materijalne kulture sa aspekta analitičke hemije* (III 47025), rukovodilac dr Irena Cvijanović, Istorijski institut.

Projekti finansirani preko programa Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije: *Stalna arheološka radionica – srednje Pomoravlje u neolitizaciji jugoistočne Evrope. Drenovac - neolitski megalopolis*; ostale institucije koje učestvuju: Zavičajni muzej Paraćin;

Konzervacija, restauracija i prezentacija neolitske arhitekture u Drenovcu;

Arheološka istraživanja na lokalitetu Velika humska čuka u Humu kod Niša; ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej Niš;

Prospekcija Malog Šturca - istraživanje praistorijskog rudarstva: istraživanje zapadne granice okna Objekat 1; ostale institucije koje učestvuju: Muzej rudničko-takovskog kraja, Gornji Milanovac;

Vrelo-Šarkamen, arheološka istraživanja; ostale institucije koje učestvuju: Muzej Krajine Negotin;

Građevina sa oktagonom, Gradsko polje, Niš; ostale institucije koje učestvuju: Narodni Muzej Niš i Zavod za zaštitu spomenika kulture Niš;

Arheološka prospekcija donjeg toka Južne Morave; ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej Niš, Centar za kulturu i umetnost Aleksinac i Narodna biblioteka Stevan Sremac Sokobanja;

Arheološka prospekcija donjeg toka Zapadne Morave; ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej, Kruševac;

Izrada finalne dokumentacije i obezbeđivanje trajnog i bezbednog skladištenja osteološkog materijala sa ranijih antropoloških istraživanja u Sirmijumu; ostale institucije koje učestvuju: Muzej Srema u Sremskoj Mitrovici.

Međunarodni projekat sufinansiran sredstvima Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije:

Srpsko-francusko-nemačka arheološka istraživanja u oblasti Caričinog grada; ostale institucije koje učestvuju: École Française de Rome; Centre National de la Recherche Scientifique, Strasbourg; Römisch-Germanisches Zentralmuseum/ Forschungsinstitut für Vor- und Frühgeschichte, Mainz; Université de Strasbourg; Johannes Gutenberg-Universität, Mainz.

Međunarodni projekti:

Arheološka istraživanja naseobinskih sistema, sahranjivanja i rudnih resursa u bronzanom dobu severozapadne Srbije (projekat Jadar); ostale institucije: Muzej Jadra, Loznica, Zavod za zaštitu spomenika kulture Valjevo, Brooklyn College, New York (USA); finansiranje: Ministarstvo kulture i informisanja RS, Institute for Aegean Prehistory (USA), PSC-CUNY Research Award program (USA);

Visualizing the unknown Balkans; ostale institucije: Narodni muzej Leskovac, Institut für Orientalische und Europäische Archäologie (OREA), Wien, finansiranje: Innovation Fund „Research, Science and Society“ of the Austrian Academy of Sciences;

ARKWORK projekat: COST akcija (COST action) br. 15201 (CA 15201), projekat Evropske Unije (EU Framework Programme Horizon 2020), rukovodeća institucija: Uppsala universitet, <https://www.arkwork.eu>;

ArchaeoLandscapes International: mreža institucija proistekla iz projekta ArchaeoLandscapes Europe;

DANUBIUS Organisation ecclésiastique et topographie chrétienne du Bas-Danube pendant l'Antiquité tardive (IIIe-VIIIe siècles ap. J.-C.); ostale institucije koje učestvuju: HALMA Histoire, Archéologie, Littérature des Mondes Anciens Universitet, „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“, Регионален исторически музей Силистра, Регионален истрочески музей Варна, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“ - Bucharest, Instituti i Arkeologjisë, Université du Québec à Rimouski, Univerza v Ljubljani, University of Leicester, GWZO Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa.

The paleogenetics of southem Europeans, admixture, selection and transflormations, ostale institucije koje učestvuju: Universität Wien.

Život na rimskoj cesti – komunikacije, trgovina i identiteti na rimskim cestama u Hrvatskoj od 1-8 st.: ostale institucije koje učestvuju: Institut za arheologiju, Zagreb; projekat financira Zaklada za znanost Republike Hrvatske.

Napomene:

1 <http://limes2018.org>

Projektne i drugi izveštaji

Emilija Nikolić, Arheološki institut, Beograd
Jelena Anđelković Grašar, Arheološki institut, Beograd

ARHEOLOŠKI PARK VIMINACIUM I ŽIVA AWARD 2018

U periodu od 11. septembra do 15. septembra 2018. godine u Pragu je održana peta godišnja ceremonija dodele nagrada pod imenom „Živa Award 2018 – Award for the Best Slavic Museum“, u organizaciji *Foruma slovenskih kultura* (*Forum of Slavic Cultures*). Upravo je Arheološki park Viminacijum bio dobitnik jedne od prestižnih nagrada ove godine, odnosno priznanja pod imenom „Special Recognition for Leadership“ (FSKa).¹

Forum slovenskih kultura je kao međunarodna neprofitna i nevladina organizacija osnovan 2004. godine, od strane Bugarske, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Severne Makedonije, Poljske, Rusije, Slovenije i tadašnje Državne zajednice Srbije i Crne Gore. Danas su, osim država osnivača, u ovu organizaciju uključene i Belorusija, Češka Republika, Slovačka i Ukrajina. Sedište organizacije je u Ljubljani, a njene delatnosti obuhvataju organizaciju seminara, izložbi i radionica, kao i izdavačke aktivnosti iz oblasti unapređenja muzejske delatnosti. Osnovni cilj organizacije je „ohrabrivanje protoka informacija, implementacije zajedničkih kulturnih, obrazovnih i istraživačkih projekata, kao i mobilnosti umetnika i kulturnih radnika svih država čije stanovništvo govori slovenskim jezicima“ (Rihter 2013, 40-42).

Nagrada „Živa“ je dobila ime po slovenskoj boginji života i plodnosti, a ustanovljena je 2012. godine. Dodeljivanje nagrade ima za cilj „prepoznavanje, ohrabrivanje, nagrađivanje i promovisanje eksperimenata, projekata i praksi u muzejskom sektoru, unutar specifične kulturne i geografske mreže evropskih zemalja slovenske kulture“, a zasnovano je na „ideji da su znanje i širenje iskustava suštinski važni za određivanje uticajnije uloge muzeja u našim društvima“ (FSKb).

Članovi stručnog žirija koji je odlučivao o dobitnicima nagrada, a između dvadeset pet prijavljenih kandidata iz dvanaest država, pripadnici su organizacije Evropske muzejske akademije (European Museum Academy – EMA) (EMA 2018) i predstavnici muzejskih institucija iz slovenskih zemalja. U takmičenju za nagradu 2018. godine učestvovali su sledeći kandidati: Belorusija: Beloruski državni muzej istorije Velikog patriotskog rata u Minsku, Muzej regionalnih studija u Brestu i Nacionalni istorijski i kulturni muzej - rezervat Njasviž; Bosna i Hercegovina: Muzej Republike Srpske u Banjaluci, Bugarska: Regionalni muzej istorije“ u Šumenu i Regionalni prirodnjački muzej u Plovdivu; Češka Republika: Memorijal Lidice“ i Centar za gradteljsko nasleđe Nacionalnog tehničkog muzeja u Plasiju; Severna Makedonija: Nacionalna ustanova Muzej u Kumanovu – memorijalni centar Peline; Crna Gora: Javna ustanova Umetnička kolonija u Danilovgradu; Hrvatska: Muzej savremene umetnosti u Zagrebu i Muzej Radboa u Radoboju; Poljska: Muzej emigracije u Gdini, Živi muzej medenjaka (džindžerbred) u Torunu i Muzej slovenske mitologije u Ovicu; Ruska Federacija: Muzej seoskog života u Gorki Lenjinskije, Državni muzej drvene arhitekture i narodne umetnosti Mali Kareli u Arhangeljsku, Federalni državni muzej Kirilo-Belozerski u Kirilovu, Kiži muzej na ostrvu Kiži, kao i Muzej svetskog okeana u Kaljinjingu; Slovačka: Slovenski muzej A. S. Puškina u Brodzaniju; Slovenija: Regionalni muzej u Kopru i Tržič muzej u Tržiču; Srbija: Istorijski muzej Srbije i Arheološki muzej na otvorenom – Arheološki park Viminacijum (FSKc; Rihter 2018) (Slika1).

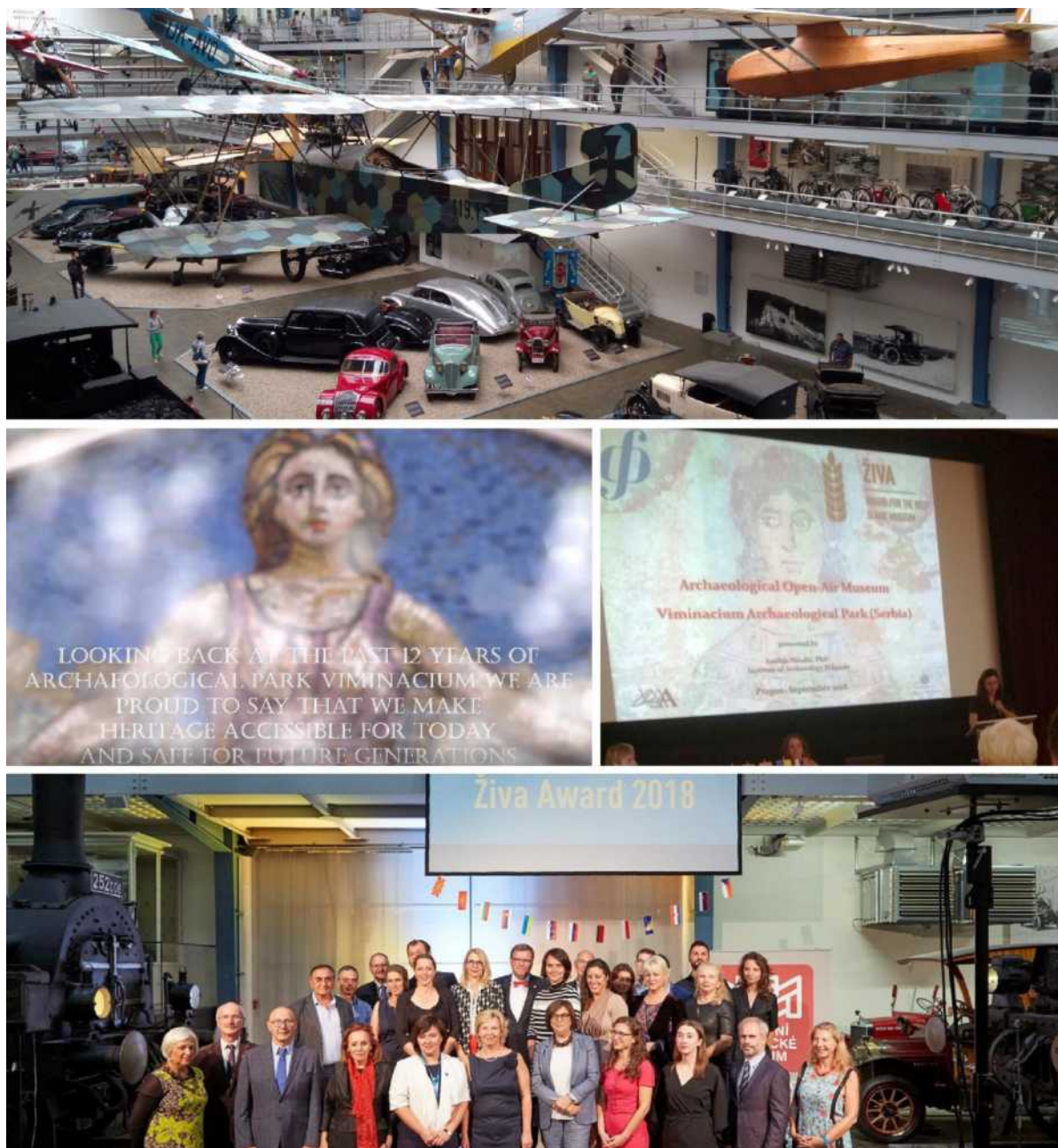
Dokumentaciju za prijavu Arheološkog parka Viminacijum pripremile su dr Emilija Nikolić i dr Jelena Anđelković Grašar, naučne saradnice Arheološkog instituta tokom decembra 2017. godine

i januara 2018. godine. Priprema je podrazumevala ispunjavanje više formulara, odabir postojeće foto-dokumentacije i promotivnih publikacija, kao i snimanje novog video materijala, odnosno petominutnog filma u kome su, prema tačno utvrđenim pravilima takmičenja, prikazane karakteristike Arheološkog parka Viminacijum. Profesionalna postprodukcija ovog kratkog filma u proizvodnji produkcijske kuće „Šarf“ podrazumevala je uređenje i montažu starih i novih snimaka, arhivskog materijala i titlovanje na engleski jezik, sa ciljem da se internacionalnoj publici i žiriju na dinamičan i efektan način predstave najviša postignuća u istraživanju i prezentaciji Viminacijuma. Formular je osim osnovnih informacija o Viminacijumu kao arheološkom muzeju na otvorenom, uz podatke o izvorima finansiranja, broju zaposlenih i organizacionoj strukturi, obuhvatio detaljan opis svih sadržaja koje Viminacijum nudi posetiocima. Ovde su bile uključene prezentovane antičke građevine, kao i izložbeni prostori muzejskog dela građevine *Domus Scientiarum Viminacium* uz spisak eksponata. Dati su podaci o broju posetilaca, aktivnostima koje im se nude i u koje su uključeni, cena ulaznica, kao i radnom vremenu Parka. Tekst je prikazao ciljeve i rezultate rada Arheološkog parka Viminacijum, značaj njegovih aktivnosti, inovativne koncepte koji se primenjuju, obrazovne programe, radionice i druge događaje, kao i prisutnost Parka u društvenim medijima. Sažetak teksta iz aplikacije je objavljen u zvaničnoj publikaciji *Foruma slovenskih kultura* vezanoj za kandidate iz 2018. godine (Rihter 2018, 74-75). Nakon prijave na konkurs, Viminacijum su u februaru iste godine posetili predstavnici žirija. Tokom dvodnevne posete kroz arheološki park su ih povelili saradnici Arheološkog instituta dr Jelena Anđelković Grašar, dr Emilija Nikolić i dr Ilija Mikić. Ova poseta članova žirija samom lokalitetu za cilj je imala proširivanje znanja i informacija o funkcionisanju Arheološkog parka *in situ*, kao i svim aktivnostima Arheološkog instituta (kao zvaničnog aplikanta) od naučnog rada do izdavačke delatnosti.

Domaćin događaja ceremonije dodele nagrada u septembru je bio Nacionalni tehnički muzej u Pragu (Národní technické muzeum) osnovan 1908. godine, a koji čuva i izlaže brojne kolekcije iz oblasti tehničkih nauka, odnosno industrije razvijane na teritoriji današnje Češke Republike (Hozák 2018, 2) (Slika 1). Osim prostora muzeja u kome se izlaže velika kolekcija predmeta, među kojima najveći prostor zauzimaju prevozna sredstva, ono što ostavlja veliki utisak je tematska izložba rudarenja od praistorije do danas, gde se nalazi i prostor rekonstruisanog rudarskog okna sa hodnicima ukupne dužine 490 m, uz opremu, ljude i mašine, prikazujući podzemnu eksploataciju uglja, kao i ruda gvožđa, olova i srebra, tokom 19. i 20. veka (Šmehil, Pribil 2015, 360-361).

Kandidati - prijavljeni klasični muzeji i muzeji na otvorenom, imali su svoje predstavljanje u muzejskoj sali, a kroz prezentacije i video materijal, ispred sudija i predstavnika ostalih nominovanih muzeja. Predstavnik Arheološkog parka Viminacijum je bila dr Emilija Nikolić koja je održala prezentaciju Parka, a zatim i odgovarala na pitanja sudija. Usmena i video prezentacija Viminacijuma je izazvala pažnju prisutnih, a pitanja i pozitivni komentari publike su se odnosili na zaposlenost lokalnog stanovništva u Parku, kao i načine rekonstruisanja istorijskih događaja u Viminacijumu (Slika 1).

Nagrada za najbolji muzej (*Best Slavic Museum*) ove godine je dodeljena Muzeju emigracije u Gdini (Poljska), dok je za najbolje mesto prezentacije prirodnog i kulturnog nasleđa (*Best Slavic Heritage Site*) proglašen Kiži muzej na Kiži ostrvu (Rusija). Dodeljeno je i pet specijalnih priznanja za muzeje koji se ističu u određenom aspektu funkcionisanja i prezentacije. Specijalno priznanje za dobru upotrebu sredstava je dobio Centar za graditeljsko nasleđe Nacionalnog tehničkog muzeja u Plasiju (Češka Republika), za pažnju koju posvećuje posetiocima nagrađen je Regionalni muzej istorije u Šumenu (Bugarska), najbolji storiteling pruža Memorijal Lidice (Češka Republika), kao najkreativniji proglašen je Muzej savremene umetnosti u Zagrebu (Hrvatska), dok je Arheološki muzej

Slika 1. Izložbeni prostor Nacionalnog tehničkog muzeja u Pragu; insert iz filma pripremljenog za kandidaturu Arheološkog parka Viminacijum; prezentacija Viminacijuma u Pragu (foto-dokumentacija Arheološkog instituta); i zajednički snimak svih kandidata nakon dodele nagrada (FSKd).

Slika 2. Nagrada dodeljena Arheološkom parku Viminacijum (foto-dokumentacija Arheološkog instituta); i inserti iz video materijala vezanih za ovo priznanje (Forum Slovanskih Kultura/ Forum of Slavic Cultures). „Živa 2018 Award for the Best Slavic Museum and Heritage Site, Jan 14, 2019.” <https://www.youtube.com/watch?v=uP2ZBefMlU&t=99s>, pristupljeno 21. 04. 2020).

na otvorenom - Arheološki park Viminacijum dobio specijalno priznanje za rukovođenje – „Special Recognition for Leadership“ (FSKd). U tekstu ovog priznanja za Arheološki park Viminacijum je, između ostalog, zapisano da „poseduje jaku viziju, uz inovativne aktivnosti, prezentaciju blaga i prostore zasnovane prema savremenom organizacionom sistemu, a u okviru dugoročne strategije, upotrebom svih resursa, računajući na zahteve očuvanja nasleđa i životne sredine“, a „muzej je posebno izdvojen zbog stimulacije refleksija na prošlost i sadašnjost“ (Slika 2).

Ovogodišnja ceremonija je osim predstavljanja kandidata obuhvatila i niz predavanja, radionica, promocija, kao i stručnu ekskurziju. Među predavačima su bili Džon Hamer (John Hamer), predavajući organizacije Heritage Education Trust u Ujedinjenom Kraljevstvu i nekadašnji povernik ustanove Historic Royal Palaces, Martina Lemanova (Martina Lehmanová), predsednica češkog Ikoma (ICOM) i Andreja Rihter, direktorka *Foruma slovenskih kultura*. Radionice su uključivale razgovore sudija sa kandidatima, a na teme dobre upotrebe sredstava, pažnje usmerene na posetioce, storitelinga, kreativnosti i rukovođenja muzejima. Saradnica projekta Viminacijum dr Emilija Nikolić je učestvovala na radionici koju je vodila Nina Zdravič Polič, kustoskinja i rukovodilac odeljenja za odnose sa javnošću Slovenskog etnografskog muzeja u Ljubljani. Upravo su aspekti vezani za storiteling, koji Arheološki park Viminacijum neguje od svog nastanka, gospođu Polič najviše i privukli tokom same radionice.

Stručna ekskurzija je obuhvatila posetu odeljenjima Nacionalnog tehničkog muzeja, odnosno Železničkom depou u Čomutovu, gde su danas izložene lokomotive izrađivane od polovine 19. veka do danas (Novotný 2018, 50-51), kao i Centru za graditeljsko nasleđe u Plasiju. Ovaj impresivni centar graditeljstva, koji je ove godine dobio i jedno od specijalnih priznanja, formiran je u manastirskom kompleksu Plasija osnovanom još sredinom 12. veka, a smešten je u bivšu pivaru i poljoprivredna dvorišta manastira (Kodera 2018, 48-49). Izložba obuhvata prikaze istorijskih materijala i konstrukcija - temelja, zidova, svodova, krovova i građevinske stolarije, ali i instalacija, tehničke opreme i građevinskog alata koje srećemo kroz istoriju arhitekture i graditeljstva. Izloženi su originalni predmeti i građevinski sklopovi iz više istorijskih perioda, ali i njihove verne replike. Posetioci imaju priliku da posete dvorište u kome zanatlije prikazuju veštine u opremljenim radionicama, među kojima su stolarska, limarska i kovačka. Tokom stručne ekskurzije je prikazan celokupan proces ručne proizvodnje dve građevinske alatke, uz učešće predstavnika kandidata za ovogodišnju nagradu (Slika 3).

Ovde je interesantno napomenuti da je poseta Pragu omogućila razgovore sa zaposlenima više lokalnih muzejskih institucija, što je bio povod za dalji razvoj ideje o naučnom istraživanju istorijske veze rudarenja u današnjoj Češkoj Republici i Srbiji. Naime, rudnik podzemne eksploatacije uglja u selu Kostolac svoj uspešan rad u 19. veku duguje češkim rudarima koji su ovde došli da pomognu srpskim. Upravo je Čeh Franja Šistek (1854-1907) došao 1883. godine (Шерпт 1971, 231; Анђелковић 2010, 27, 33), kao rudarski inženjer iz Plzenja u kostolački rudnik Đorđa Vajferta (1850-1937), da ga „otvori, rastvori i pripremi“ za eksploataciju (Симић 1971, 78). Ovakvim istraživanjem se potvrđuje značaj posmatranja arheoloških nalazišta kao elemenata kulturnih predela koje čini jedinstvo materijalnog i nematerijalnog nasleđa (Nikolić *et al.* 2013, 260-271; Nikolić, Roter-Blagojević 2017, 198-204). Istraživanje građevinarstva antičkog Viminacijuma je neodvojivo od postojanja uglja u selu Kostolac, jer je građevinski materijal upotrebljavan za izgradnju njegovih prvih građevina upravo bio proizvod sagorevanja uglja, lokalno nazvan „crvenka“ eksploatisan u samom selu uz podzemni rudnik sve do početka ovog veka (Nikolić 2013, 27-29; Nikolić *et al.* 2015, 76-80). Danas se u razmišljanje o zaštiti građevina nekadašnje Vajfertove rudarske kolonije razvijene uz rudnik, mora uključiti zaštita ležišta ovog materijala, kao prostor vrednog geonasleđa

(Nikolić, Roter-Blagojević 2018, 788-789). Ležište sličnog materijala se nalazi i u Češkoj Republici, zaštićeno kao spomenik prirode, a materijal se zove „červenice” ili „červenka” (Čtyřoký, Novák 1978, 77-86; Geologické lokality), što nas vraća vezi srpskih i čeških rudara koji su zajednički radili u selu Kostolac.

Nakon dodele nagrada, u dnevnom listu *Politika* je objavljena reportaža „Veliko priznanje Viminacijumu“ (Aničić 2018), a vest o samoj ceremoniji i ovogodišnjim dobitnicima preneli su i brojni elektronski mediji. Specijalno priznanje „Živa nagrade“ dodeljeno Arheološkom parku Viminacijum 2018. godine je potvrdilo uspešnost metoda prezentacije i komunikacije sa posetiocima koje se neguju već skoro petnaest godina na ovom značajnom arheološkom nalazištu, uporedo sa stalnim iskopavanjima čiji su rezultati upravo ono na čemu se sadržaji i aktivnosti Parka zasnivaju i zbog čega i privlače veliki broj posetilaca. Budući da se ovo specijalno priznanje odnosi na uspešno rukovođenje mestom bogatog kulturnog nasleđa kao što je prostor Viminacijuma, na ovaj način je još jednom naglašena važnost podjednakog učešća profesionalaca, stručnjaka i naučnika u upravljanju kulturnom baštinom. Priznanje dodeljeno Arheološkom parku Viminacijum je u isto vreme nagrada istraživačima Arheološkog instituta. Od osnivanja Arheološkog parka Viminacijum 2006. godine, upravo je zalaganje istraživača ovog instituta vođeno idejom dr Miomira Koraća pomoglo da se arheološko nalazište zaštiti od višedecenijskog pljačkanja, nekontrolisanog razvoja rudarske industrije i zanemarivanja od strane lokalnog stanovništva, a njegov značaj prikaže javnosti (Anđelković 2012, 1-6; Anđelković *et al.* 2013, 9-13; Korać *et al.* 2016, 109-126; Nikolić *et al.* 2017, 573-583). Glavni činioci u procesu zaštite arheološkog nalazišta čija istraživanja još uvek traju, od prethodno navedenih uticaja, ne mogu biti njegova fizička zaštita, niti bilo kakvo zatvaranje prostora kojim se arheologija i njeni rezultati predstavljaju uskom krugu naučnika. Osnivanje arheološkog parka u kome se posetioci upoznaju sa novim rezultatima naučnih istraživanja, pripadnici lokalne zajednice osećaju značaj svoje uloge u njegovom razvoju, a istraživači imaju priliku da pokažu važnost nauke za socio-ekonomski razvoj jednog prostora je ono što je arheološko nalazište Viminacijum sačuvalo za naredne generacije.

Bibliografija:

- **Anđelković 2010** – В. Анђелковић, *140 година рудника Костолац 1870-2010*. Костолац 2010.
- **Anđelković 2012** – J. Anđelković, Painted Tombs from Viminacium and their Presentation to the Public, u: R. Chowanec, W. Więckowski (ur.), *Archaeological Heritage: Methods of Education and Popularization*, Oxford 2012, 1-7.
- **Anđelković et al. 2013** – J. Anđelković, D. Rogić, E. Nikolić, Viminacium, Archaeological Park – Modern Code for Re-Reading the Past of the Roman City and Legionary Camp, u: J. Popielska-Grzybowska, J. Iwaszczuk (ur.), *Studies on Disasters, Catastrophes and the Ends of the World in Sources, Acta Archaeologica Pultuskiensia*, Pułtusk 2013, 267-272.
- **Aničić 2018** – G. Aničić, Veliko priznanje Viminacijumu, *Politika*, 20.09.2018.
- <http://www.politika.rs/sr/clanak/411492/Veliko-priznanje-Viminacijumu>, pristupljeno 21. 04. 2020.
- **Čtyřoký, Novák 1978** – P. Čtyřoký, F. Novák, Flyš a medlovické porcelanity v jižní části Chřibů. *Čas. min. geol.* 23/1, 1978, 77-86.
- **EMA 2018** – “News and Activities.” *European Museum Academy Newsletter 10*, winter 2018-19,

Slika 3. Izložbeni prostori „Centra za graditeljsko nasleđe“ u Plasiju (foto-dokumentacija Arheološkog instituta).

2. <http://europeanmuseumacademy.eu/>, pristupljeno 21.04.2020.
- **FSKa** – Forum of Slavic Cultures. „Special Recognition for Recipients“. <https://fsk.si/en-us/Pages/what-we-do/%C5%BDiva-Award>, pristupljeno 21.04.2020.
  - **FSKb** – Forum of Slavic Cultures. „Živa Award“. <https://fsk.si/en-us/Pages/what-we-do/Živa-Award/About-Živa-Award>, pristupljeno 21.04.2020.
  - **FSKc** – Forum of Slavic Cultures. „The Živa Award Candidates 2018“.
  - <https://fsk.si/en-us/Pages/what-we-do/Živa-Award/About-the-Sculpture/Živa-2018>, pristupljeno 21.04.2020.
  - **FSKd** – Forum of Slavic Cultures. „**The Main Živa Awards to the Emigration Museum from Poland and to the Russian Kizhi Museum**“. <https://fsk.si/en-us/News/Pretekle-novice-ANG/The-Main-Živa-Awards-to-the-Emigration-Museum-from-Poland-and-to-the-Russian-Kizhi-Museum>, pristupljeno 21.04.2020.
  - Geologické lokality – Geologické locality. „Medlovický lom“. <http://lokality.geology.cz/644>, pristupljeno 21.04.2020.
  - **Hozák 2018** – J. Hozák, A Concise History of the National Technical Museum, u: I. Lorencová (ur.), *Guide to the National Technical Museum*, Prague 2018, 2-4.
  - **Kodera 2018** – P. Kodera, Centre for Building Heritage in Plasy, u: I. Lorencová (ur.), *Guide to the National Technical Museum*, Prague 2018, 48-49.
  - **Korać et al. 2016** – M. Korać, E. Nikolić, M. Tapavički-Ilić, Archaeological park of Viminacium: Beautifying A Community by Cultural Heritage. *Archaeology and Science* 11/2015, 2016, 109-126.
  - **Nikolić 2013** – E. Nikolić, Contribution to the Study of Roman Architecture in Viminacium: Construction Materials and Building Techniques. *Archaeology and Science* 8/2012, 2013, 21-48.
  - **Nikolić et al. 2013** – E. Nikolić, D. Rogić, O. Ilić, Possibilities of Defining the Archaeological Site of Viminacium as a Unique Cultural Landscape, u: A. Filipovic, W. Troiano (ur.), *Strategie e Programmazione della Conservazione e Trasmissibilità del Patrimonio Culturale*, Rome 2013, 260-271.
  - **Nikolić et al. 2015** – E. Nikolić, D. Rogić, B. Milovanović, Role of Brick in Hydraulicity of Viminacium Mortars. Decorative Mortars of Thermae. *Archaeology and Science* 10/2014, 2015, 71-92.
  - **Nikolić et al. 2017** – E. Nikolić, J. Anđelković Grašar, D. Rogić, Viminacium: Research, Protection and Recognition, u: J.R. dos Santos (ur.), *Preserving transcultural heritage: your way or my way? Lisbon 2017*, 573-583.
  - **Nikolić, Roter-Blagojević 2017** – E. Nikolić, M. Roter-Blagojević, A New Dialogue Between Past and Future – the Archaeological Site Viminacium within the New National and International Frameworks, u: C. Del Bianco (ur.), *19th International Conference and General Assembly of the Experts Fondazione Romualdo Del Bianco – Life beyond Tourism: Heritage for Planet Earth 2017: Smart Travel, Smart Architecture, Heritage and its Enjoyment for Dialogue – Proceedings*, Florence 2017, 198-204.
  - **Nikolić, Roter-Blagojević 2018** – E. Nikolić, M. Roter-Blagojević, Cultural Landscape of Ancient Viminacium and Modern Kostolac – Creation of a New Approach to the Preservation and Presentation of its Archaeological and Industrial Heritage, u: A. Krstić – Furundžić et al. (ur.), *Conference Proceedings. 5th International Academic Conference on Places and Technologies*, Belgrade 2018, 785-792.
  - **Novotný 2018** – M. Novotný, Chomutov Railway Museum Repository, u: I. Lorencová (ur.),

Guide to the National Technical Museum, Prague 2018, 50-51.

- **Rihter 2013** – A. Rihter, Educative – museological seminars of Forum of Slavic Culture. *Museologica Brunensia* 2/2, 2013, 40-42.
- **Rihter 2018** – A. Rihter, *Živa Award for the Best Slavic Museum*. Ljubljana 2018.
- **Симић 1971** – В. Симић, Две трећине века, у: С. Марковић (ур.), *Здружено електропривредно предузеће Србије – Индустијско енергетски комбинат Костолац 1870-1970*, Костолац 1971, 75-92.
- **Шегрт 1971** – М. Шегрт, Игре, песме књиге,, у: С. Марковић (ур.), *Здружено електропривредно предузеће Србије – Индустијско енергетски комбинат Костолац 1870-1970*, Костолац 1971, 213-248.
- **Šmečil, Přibil 2015** – *Katalog expozice: Hornictví, Rudný a uhelný důl*, Praha 2015.

Напомене:

1 Članak je nastao kao rezultat projekta *Viminacijum, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GIS-a, digitalizacije i 3D vizuelizacije* Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (br. 47018).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

902/904:061.6(497.11)"2018"(082)(0.034.2)
902.2(497.11)"2018"(082)(0.034.2)

ARHEOLOGIJA u Srbiji [Elektronski izvor] : projekti
Arheološkog instituta u 2018. godini / urednici Selena
Vitezović, Milica Radišić, Đurđa Obradović. - Elektronsko izd.
- Beograd : Arheološki institut, 2021 (Beograd : Arheološki
institut). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst ; 12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane
dokumenta. - Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz
tekst. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-6439-060-6

a) Археолошки институт (Београд) - Истраживања - 2018
- Зборници b) Археолошка истраживања - Србија - 2018
- Зборници

COBISS.SR-ID 40712457

